

Міністерство освіти і науки України
Департамент освіти і науки
Миколаївської обласної військової адміністрації
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова
Навчально-науковий гуманітарний інститут

МАТЕРІАЛИ

Національний університет
кораблебудування
імені адмірала Макарова

Навчально-науковий
гуманітарний інститут

VIII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО- ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

м. Миколаїв
4 квітня 2025

54025, м. Миколаїв, пр. Героїв України 9,
тел.: +38(0512)42-47-33

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ГУМАНІТАРНИЙ ІНСТИТУТ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН ТА
ФІЛОСОФІЇ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ НАУК:
ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ**

Матеріали VIII Всеукраїнської студентської
науково-практичної конференції

4 квітня 2025 року

МИКОЛАЇВ

2025

УДК 1: 3: 001: 8 (062.552)

А 38

Науковий редактор: Людмила Матвієнко, кандидат історичних наук, доцент

Редакційна колегія: Ірина Ворчакова, кандидат політичних наук, доцент;

Оксана Гінкевич, кандидат педагогічних наук, доцент;

Людмила Мухіна, кандидат психологічних наук, доцент;

Оксана Патлайчук, кандидат філософських наук, доцент;

Михайло Федоренко, кандидат історичних наук, доцент;

Ірина Шаповалова, кандидат філософських наук, доцент.

Затверджено Вченою радою НУК

Протокол №4 від 25.04.2025

А 38

Актуальні проблеми соціально-гуманітарних наук: перспективи та виклики: матеріали VIII Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції. 4 квітня 2025 року. Миколаїв : НУК ім. адм. Макарова, 2025. 721 с.

У матеріалах конференції подається комплексний аналіз актуальних проблем соціально-гуманітарних наук. Зокрема розглядаються психолого-педагогічні проблеми становлення особистості, осмислюються трансформації та перспективи сучасного соціального і політичного процесу; визначається специфіка дискурсу історії та розвитку регіональних медіа.

Матеріали конференції стануть у пригоді дослідникам соціально-гуманітарних наук, магістрантам, студентам.

УДК 1: 3: 001: 8 (062.552)

© Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова, 2025

Музика С. Є., Продан Т. Я. Вплив економічних процесів на суспільство .	238
Марунчак А. В., Шаповалова І. В. Проблеми відродження національної культури в Україні	242
Алексєєва А. Ю., Сищенко Д. О., Шаповалова І. В. Пропаганда під час війни в Україні, схеми і маніпуляції суспільною думкою в ЗМІ	247
Кудря А. В., Белосвіт Я. О., Шаповалова І. В. Феномен конформізму – чому люди йдуть за натовпом?.....	252

РОЗДІЛ III

ФІЛОСОФСЬКІ ТА КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Баришник Ю. М., Патлайчук О. В. Епоха диктатури толерантності у сучасній культурі	256
Козирко О. А., Патлайчук О. В. Межі та об'єктивність наукового пізнання у контексті штучного інтелекту та квантових обчислень	260
Джангиров М. В., Патлайчук О. В. Аналіз глобальних проблем сучасності на прикладі України та можливих шляхів їх вирішення	268
Корзняков О. С., Патлайчук О. В. Аналіз теорії поведінкової економіки як науково-дослідницької програми за методологією І. Лакатоса	272
Баришник Ю. М., Патлайчук О. В. Філософські проблеми квантової механіки	277
Куровський В. В., Патлайчук О. В. Етичні питання в процесі розвитку штучного інтелекту	280
Гунченко О. В., Патлайчук О. В. Феноменологія мистецтва: філософська інтерпретація живопису Поля Сезанна в роботах Моріса Мерло-Понті	284
Єфремова С. О., Патлайчук О. В. Філософія свободи: межі та відповідальність у сучасному світі.....	290
Куровська В. Р., Патлайчук О. В. Інновації та їхній вплив на концепцію антропоцентризму в екології	293
Січкаренко М. А., Патлайчук О. В. Час та буття: екзистенційні виміри людського досвіду	297
Гозун Є. С., Патлайчук О. В. Феноменологія цифрового досвіду: нові виміри людського сприйняття	300
Алексєєва А. Ю., Патлайчук О. В. Концепт «надлюдини» Фрідріха Ніцше у сучасному світі.....	304
Сищенко Д. О., Патлайчук О. В. Вплив концепції Ніцше про надлюдину на сучасний кінематограф на прикладі фільмів серії Джокер ...	308
Зайцев О. В., Патлайчук О. В. Поняття "ікігай" як сенсу життя: порівняння з європейськими пошуками сенсу життя	312

Форсова Д. А., Патлайчук О. В. Як побороти стрес за допомогою давньогрецької філософії.....	317
Куйбар В. В., Патлайчук О. В. Вплив штучного інтелекту на сучасну світову культуру.....	320
Біда В. М., Куриленко Т. В. Свобода як цінність	323
Чернега О. Д., Куриленко Т. В. Природа свідомості: дихотомія розуму та тіла	327
Ряжських О. В., Патлайчук О. В. Віртуальна реальність: перспективи та небезпеки.....	330
Говера Л. М., Скальська Д. М. Філософсько-естетичні засади арт-практики	333
Федорчук О. О., Глушко Т. П. Мнемонічні практики в період Середніх віків (крізь призму спадщини А. Блаженного та Ф. Аквінського)	336
Глатковська А. В., Патлайчук О. В. Постправа як інструмент російської пропаганди в TikTok	340
Шинкаренко А. А., Патлайчук О. В. Етичні проблеми науки	345
Шоп Т. В., Дем'яненко Н. М. Особливості формування суб'єкт-суб'єктних відносин у контексті інноваційної освіти	349
Мельникова О. Є., Ступак О. П. «Антропоцентричність» алгоритмічної упередженості у штучному інтелекті	353
Мельниченко О. Ю., Патлайчук О. В. Загрози, тренди та фінансові моделі сучасних Українських медіа	359
Губкін Р. А., Сонечко О. С. Соціальна реабілітація спортсменів-інвалідів в умовах воєнного стану: роль спеціалізованих центрів та спортивних ініціатив.....	363
Кісаров-Дагнер О. Л., Сонечко О. С. Цифрова культура та її вплив на соціальні взаємодії.....	367
Зайцев А. М., Сонечко О. С. Феномен культури скасування та його вплив на суспільство	371
Крилова Н. М., Куриленко Т. В. Людина в сучасному соціальному просторі: інформаційно-комунікаційний аспект	375
Дар'єв А. С., Ступак О. П. Співдія зі штучним інтелектом: етична перспектива	379
Дегтярьова О. А., Камєнсков А. О., Ступак О. П. Самостійна робота студентів ЗВО як засіб формування професійної компетентності	383
Пушкар Д. Р., Куриленко Т. В. Віртуальна реальність та її вплив на життя людини	387
Рижик В. В., Ступак О. П. Постмодернізм у сфері філософії права.....	391

Гунченко О. В.

Група 5121м, 131

Прикладна механіка

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

elenahunchenko@gmail.com

Патлайчук О. В.

кандидат філософських наук, доцент

кафедри соціально-гуманітарних дисциплін та філософії

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Миколаїв, Україна

oksana.patlaichuk@nuos.edu.ua

Феноменологія мистецтва: філософська інтерпретація живопису Поля Сезанна в роботах Моріса Мерло-Понті

У даному дослідженні розглядається філософська інтерпретація живопису Поля Сезанна в роботах Моріса Мерло-Понті, заснована на феноменологічному підході до мистецтва. Дослідження акцентує увагу на ролі сприйняття, тілесності та естетичного досвіду, де колір і форма стають основними засобами вираження. Аналізуються ключові роботи Мерло-Понті, такі як «Сумніви Сезанна» та «Око і дух», в яких розкривається філософське значення живопису для розуміння взаємодії суб'єкта і об'єкта сприйняття, а також їх взаємного впливу. Особливу увагу приділено феноменологічній концепції сприйняття Мерло-Понті, в якій живопис розглядається як спосіб встановлення зв'язку між людиною і світом. Розглядається, як живописна техніка Сезанна інтерпретується філософом як засіб вираження досвіду сприйняття, що підкреслює тілесність і чуттєву присутність глядача. Робота висвітлює внесок Мерло-Понті у розвиток феноменології мистецтва, демонструючи, як його ідеї сприяють глибшому розумінню естетичного досвіду та художньої взаємодії.

Ключові слова: Сезанн, Мерло-Понті, феноменологія, живопис, імпресіонізм, філософія мистецтва.

Дослідження присвячене аналізу феноменологічної інтерпретації творчості Поля Сезанна, запропонованої філософом Морісом Мерло-Понті. Особливу

увагу приділено ролі сприйняття, тілесного досвіду та естетичного переживання, які філософ розглядає як ключові елементи взаємодії глядача з мистецтвом. Проблема дослідження полягає в необхідності переосмислення традиційних підходів до аналізу живопису через феноменологію Мерло-Понті, де акцент зроблено на взаємозв'язку суб'єкта і об'єкта сприйняття. Метою дослідження є виявлення філософських ідей Мерло-Понті, що розкривають значення живопису Сезанна в контексті феноменології сприйняття, а також аналіз його художніх особливостей, які слугують основою для розуміння мистецтва як процесу формування емоційного та когнітивного зв'язку між глядачем і твором.

Актуальність дослідження зумовлена зростаючим інтересом до міждисциплінарних підходів у вивченні мистецтва і філософії, особливо в контексті феноменологічного аналізу. Аналіз живопису Поля Сезанна через призму феноменології Мерло-Понті дозволяє виявити глибокі зв'язки між візуальними елементами мистецтва та суб'єктивним досвідом сприйняття. Це дослідження сприяє розширенню теоретичних основ феноменології мистецтва, підкреслюючи роль сприйняття і тілесності у формуванні естетичного досвіду. Аналіз взаємозв'язку глядача з мистецьким твором, заснований на феноменологічній теорії Мерло-Понті, дозволяє глибше зрозуміти, як мистецтво формує емоційні та когнітивні переживання глядача, що є особливо важливим у рамках мистецтвознавства, філософії, естетики і психології.

Моріс Мерло-Понті, французький філософ, у своїх роботах активно займався дослідженням сприйняття та взаємодії людини зі світом через феноменологічний підхід (сприйняття реальності суб'єктом через власний досвід та свідомість). Живопис Поля Сезанна стала для нього одним з основних прикладів, на яких він будував свою філософію сприйняття та тілесності [7]. Роботи французького художника-постімпресіоніста Поля Сезанна (1839–1906) відзначаються розмаїттям стилів живопису, які мали значний вплив на абстрактне мистецтво XX століття [5]. Його творчість вважається перехідним етапом між імпресіонізмом кінця XIX століття та мистецтвом модерну і кубізмом початку XX століття [6]. Ранній стиль Сезанна, на який вплинув романтизм і фантазійні теми, вирізнявся грубими лініями, темними тонами і пастозними мазками [10]. Після знайомства з імпресіоністами він звернувся до світлих кольорів і лаконічної техніки, переосмислюючи їх підхід через теплі тони і кольорову модуляцію. У пізні роки Сезанн прагнув до об'ємних форм, переосмислюючи відношення фігури і пейзажу [5].

Творчість Поля Сезанна та його підхід до мистецтва не лише значно вплинули на художню сферу, але й стали джерелом натхнення для низки ключових текстів, присвячених філософії мистецтва XX століття [4]. Особливо глибокий вплив живопис Сезанна справив на Моріса Мерло-Понті (1908–1961),

видатного представника феноменологічної традиції та члена редакційної колегії французького філософського журналу «Les Temps modernes», заснованого Жан-Полем Сартром. Мерло-Понті був зацікавлений творчістю Сезанна не лише як філософ, а й як естет, і проводив глибокі роздуми про те, як мистецтво Сезанна взаємодіє з людським сприйняттям і досвідом [3]. Філософ детально розглядає живопис Сезанна у своїх роботах «Сумніви Сезанна» та «Око і дух», які вважаються основоположними дослідженнями у сучасній філософії мистецтва [12]. У цих роботах Мерло-Понті розкриває глибинні зв'язки між образним наративом і феноменологічним підходом, пропонуючи нові способи розуміння мистецтва і його впливу на людську сприйнятливість та взаємодію із навколишнім світом [7].

Філософ розглядає Сезанна як постать, яка змінює традиційне уявлення про глядача і мистецький твір. У живописі Сезанна глядач не просто спостерігає, а стає активним учасником, який переживає те, що передано на полотні. Мерло-Понті виділяє характерну техніку Сезанна, що відрізняється від класичної реалістичної подачі форм. Структура мазків і динамічна плямистість передають рух, простір і світло, а використання кольорової модуляції дозволяє глядачеві відчувати настрій і емоційну сутність об'єктів [12; 11; 7]. Сезанн прагнув до гармонії і балансу у композиції, експериментуючи з ракурсами та перспективою, що надавало його роботам особливої глибини та унікальності [8].

У роботі «Сумніви Сезанна» Мерло-Понті припускає, що композиція картин Сезанна створюється не лініями, а «виходить» із кольорів. Колір стає основним виразним засобом, замінюючи контурні лінії, прямі та криві, які у творах Сезанна переходять у просторові вібрації [11]. У дослідженні «Око і дух» філософ зазначає прагнення Сезанна передати не лише зовнішній вигляд предметів, але й їхній внутрішній зміст. З точки зору філософії Мерло-Понті, використання Сезанном незвичних і розмитих ліній, а також яскравих і неординарних колірних поєднань, може викликати суб'єктивні та емоційні реакції у глядача, запрошуючи його до активної взаємодії з твором [13]. Крім того, у своїх роботах Сезанн експериментував із композицією, перспективою та об'ємом, щоб створити відчуття глибини та просторових взаємовідносин, що з точки зору феноменології Мерло-Понті можна розглядати як спосіб активного залучення глядача до твору та створення враження просторової глибини [3].

Взаємодія між філософією Мерло-Понті та художньою спадщиною Сезанна залишається актуальною темою у сучасній світовій науковій літературі. У роботах, присвячених цій темі, дослідники звертаються до різних проблем, зокрема феноменології сприйняття і тілесності [3], ролі сприйняття і зорового досвіду [4], взаємозв'язку між тілом і простором [2], суб'єктивності та сенсу мистецтва, впливу на подальше мистецтво і філософію [8].

Науковці також зосереджуються на дослідженні естетичних ідей Мерло-Понті, які розкривають сутність мистецтва і питання естетичного досвіду, естетичної та творчої свободи [9], а також творчого вираження мистецтва та відношення між життям і живописними творами [1]. Досліджується роль феноменології Мерло-Понті у розумінні естетичного досвіду Сезанна та його творчості, аналізуються концепції, пов'язані з філософією Мерло-Понті в контексті ролі тіла у пізнанні світу, що безпосередньо стосується мистецтва Сезанна та його образної практики [4; 3].

Філософські роздуми Моріса Мерло-Понті про живопис Поля Сезанна становлять важливий етап у осмисленні феноменології мистецтва. Мерло-Понті пропонує новий підхід до сприйняття форми, кольору і простору, акцентуючи увагу на взаємодії між глядачем і твором. Його аналіз розкриває унікальний феноменологічний погляд на творчість, де живопис стає не лише естетичним, а й філософським досвідом. Феноменологічний підхід Моріса Мерло-Понті дозволяє переосмислити творчість Поля Сезанна як процес, у якому глядач стає активним учасником взаємодії з мистецтвом. Мерло-Понті підкреслює унікальність техніки Сезанна, його використання кольору як основного виражального засобу, що замінює традиційні лінії і надає творам особливої глибини. Аналіз філософських робіт «Сумнів Сезанна» та «Око і дух» демонструє, що Сезанн прагнув не лише до відображення об'єктів, а й до передачі їх внутрішнього змісту, що підкреслює філософську значущість його творчості.

Висновки

Роботи Моріса Мерло-Понті, присвячені творчості Поля Сезанна, зробили суттєвий внесок у розвиток феноменології мистецтва, акцентуючи увагу на ролі сприйняття і тілесності в естетичному досвіді. Вони дозволяють розглядати живопис не лише як візуальне мистецтво, а й як філософський феномен, здатний впливати на сприйняття і емоційний стан глядача. Філософська інтерпретація творчості Сезанна відкриває нові перспективи у вивченні взаємозв'язку між мистецтвом, сприйняттям і суб'єктивним досвідом, слугує основою для подальших філософських досліджень ролі мистецтва у формуванні емоційного і когнітивного зв'язку між аудиторією і витвором мистецтва. Дослідження робіт Мерло-Понті у сфері феноменології мистецтва дозволяє глибше зрозуміти, як живописні твори можуть діяти як медіатори, що поєднують візуальні стимули з емоційними переживаннями, і як феноменологія мистецтва розширює межі традиційного естетичного аналізу.

Список використаних джерел

1. Allen B. Merleau-Ponty: Beauty, Phenomenology, and the «Theological Turn».

- Theory, Culture & Society. 2021. Vol. 38, No 3. P. 71–90.
2. Attarian M., Marasy M. Body Performance Analysis in Interactive Art Based on Maurice Merleau-Ponty's Views. *Journal of History Culture and Art Research*. 2018. Vol. 7, No 2. P. 265–279.
 3. Daly A. Merleau-Ponty's aesthetic interworld: from primordial percipience to wild logos. *Philosophy Today*. 2018. Vol. 62, No 3. P. 847–867.
 4. Fóti V. M. Questioning Cézanne across Sightlines: Balzac, Zola, and Merleau-Ponty. *Humanities*. 2022. Vol. 11, No 2. P. 56.
 5. Geng R. All about Cézanne – A Brief Introduction on Cézanne's Painting Style and Representative Works. *Art and Design Review*. 2020 Vol. 8, No. 3. P. 139–147.
 6. Mallen E. The Impact of Cézanne in Early Cubism. *International Journal of Culture and History*. 2022. Vol. 9, No 1. P. 41.
 7. Murar T. Reflection through Cezanne: A Note on Maurice Merleau-Ponty's Image Theory. *FILOSOFICKY CASOPIS*. 2021. Vol. 69, No 3. P. 561–577.
 8. Park S. Y. Seeing The Gardener Vallier: Cézanne and Merleau-Ponty's Aesthetics of Doubt. *Journal of Aesthetics and Phenomenology*. 2022. Vol. 9, No 1. P. 17–29.
 9. Reynolds J. M. The Normate: on Disability, Critical Phenomenology, and Merleau-Ponty's Cézanne. *Chiasmi International*. 2022. Vol. 24. P. 199–218.
 10. Venturi L. The Early Style of Cezanne and the Post-Impressionists. *Parnassus*. 2015. Vol. 9, No 3. P. 15–18.
 11. Аветисян А. Феноменологічне дослідження візуального досвіду: погляд художника (за творами Мориса Мерло-Понті). *Filosofska Dumka*. 2018. №. 1. С. 94–105.
 12. Вячеславова О. А. Концепція перцептивного смислу у феноменологічній естетиці М. Мерло-Понті. Синергія в культурному просторі сучасності: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 29-30 берез. 2018 р. Київ, 2018. С. 50–54.
 13. Іванчук А. Феноменологічна концепція «тіла» у творчості М. Мерло-Понті. *Проблеми гуманітарних наук. Серія: Філософія*. 2015. №. 35. С. 139–146.

Hunchenko O. V.
Group 5121m, 131
Applied Mechanics
Admiral Makarov National University of Shipbuilding
Mykolaiv, Ukraine
elenahunchenko@gmail.com

Patlaichuk O. V.
Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor
of the Department of Social and Humanitarian Disciplines and Philosophy
Admiral Makarov National University of Shipbuilding
Mykolaiv, Ukraine
oksana.patlaichuk@nuos.edu.ua

Phenomenology of Art: Philosophical Interpretation of Paul Cézanne's Painting in the Works of Maurice Merleau-Ponty

This study examines the philosophical interpretation of Paul Cézanne's painting in the works of Maurice Merleau-Ponty, grounded in the phenomenological approach to art. The research focuses on the role of perception, corporeality, and aesthetic experience, where color and form become the primary means of expression. Key works by Merleau-Ponty, such as "Cézanne's Doubt" and "Eye and Mind," are analyzed to reveal the philosophical significance of painting in understanding the interaction between the subject and the object of perception, as well as their mutual influence. Special attention is given to Merleau-Ponty's phenomenological concept of perception, in which painting is viewed as a means of establishing a connection between humans and the world. The study explores how Cézanne's painting technique is interpreted by the philosopher as a means of expressing the experience of perception, emphasizing the corporeality and sensory presence of the viewer. The work highlights Merleau-Ponty's contribution to the development of the phenomenology of art, demonstrating how his ideas promote a deeper understanding of aesthetic experience and artistic interaction.

Keywords: Cézanne, Merleau-Ponty, phenomenology, painting, Impressionism, philosophy of art.